

Slotbeschouwing

Een selectie uit de Monitor Sport en corona III – De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.

Redactie

Ine Pulles

Peter van Eldert

Peter Nafzger

Hugo van der Poel

Oplegger hoofdstuk 9 – Slotbeschouwing

Dit document bevat het hoofdstuk ‘De financiële gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector’ uit de Monitor Sport en corona III - De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie geïnteresseerd is in de slotbeschouwing van de monitor. Dit document is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de Monitor Sport en corona III, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond Monitor Sport en corona III

In de Monitor Sport en corona III worden de data en kennis gebundeld over de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector die eind april 2021 beschikbaar zijn. We brengen de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport- en beweeggedrag en voor de organisatie en financiering van de sport in Nederland in beeld. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, de ondersteuningsstructuur, topsport, sportevenementen en betaald voetbal. De nadruk ligt op nieuwe data en kennis sinds eind november 2020. Wat tot dan bekend was, is gepubliceerd in de eerste twee uitgaven van de Monitor Sport en corona. De eerste twee monitoren Sport en corona¹² zijn respectievelijk begin juli 2020 en eind november 2020 naar de Tweede Kamer gestuurd. De insteek van deze derde monitor is te komen tot een zo goed mogelijke schatting van het omzetverlies en de directe schade voor de diverse deelsectoren van de sportsector.

De Monitor Sport en corona III, uitgevoerd door het Mulier Instituut, is de derde overzichtsstudie in een serie monitors vanuit het kennisconsortium Sport en corona. In dit consortium hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Met als belangrijkste opdracht voor het Mulier Instituut om de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sport te monitoren. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform www.sportencorona.nl ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

¹ Poel, H. van der & Pulles, I. (red.) (2020). [Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#). Utrecht: Mulier Instituut.

² Poel, H. van der, Nafzger, P. & Eldert, P. van (red.) (2020). [Monitor Sport en corona II. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#). Utrecht: Mulier Instituut.

9. Slotbeschouwing

Ine Pulles

9.1 Inleiding

Inmiddels hebben we al meer dan een jaar te maken met het coronavirus. Gedurende dat jaar waren er verschillende besmettingsgolven met de bijbehorende beperkende maatregelen. Tijdens het schrijven van de tweede Monitor Sport en corona was de tweede ‘golf’ bijna ten einde, maar daarna kreeg de sport te maken met weer een nieuwe reeks beperkende maatregelen. Op het moment van het schrijven van deze slotbeschouwing hebben we de derde ‘golf’ achter ons en zijn de maatregelen in de sport enkele dagen geleden versoepeld, maar gelden er nog altijd beperkingen. Het vaccinatieprogramma draait op volle toeren: kwetsbare doelgroepen en 40-plussers zijn en worden ingeënt. Ontwikkelingen in het aantal besmettingen, vaccinaties, maatregelen en versoepelingen volgen elkaar in rap tempo op. We hebben in deze Monitor Sport en corona getracht zo actueel mogelijke informatie te verzamelen en bundelen. De meeste data zijn verzameld tijdens de derde besmettingsgolf en op het moment dat strenge restricties in de sport golden. De monitor geeft dan ook een beeld van de zorgen die toen heersten. Het perspectief op de (financiële) gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector verandert nog altijd van dag tot dag.

9.2 Waar staan we nu?

De beperkende coronamaatregelen hebben een negatieve invloed op de sportdeelname. Nederlanders zijn sinds het begin van de coronacrisis minder gaan sporten en bewegen. Wel lijkt het erop dat frequente sporters alternatieven hebben gevonden voor sporten in verenigings- en groepsverband. Eerder concludeerden we al dat de ongeorganiseerde sport van de coronacrisis profiteert. Dat is nog altijd het geval. Ook het thuis sporten lijkt men te hebben ontdekt. Deze veranderingen zijn mogelijk structureel van aard. De vraag is in dat geval wat dit betekent voor het huidige sport- en beweeglandschap en wat sportaanbieders hier op den duur van gaan voelen. NOC*NSF constateert dat in 2020 het ledental van meer dan veertig sportbonden is afgenomen.³ Gezamenlijk gaat dit om zo’n 151.800 leden. Zij signaleren dat leden in dit lopende jaar hun lidmaatschap alsnog op willen zeggen als er niet snel weer gesport kan worden op de manier die men graag wil, met competities ‘dichtbij’ en ontmoeten na afloop.

Het aandeel volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen lijkt niet gedaald. Dit is het gevolg van een toename in wandelen, huishoudelijk werk, tuinieren en klussen. Dit zijn activiteiten die we sinds het begin van de coronacrisis massaal zijn gaan doen omdat andere (beweeg)activiteiten niet mogelijk waren of omdat we meer vrije tijd hadden. Onder aan de streep lijkt de dalende sportdeelname in ons beweegpatroon te worden gecompenseerd door een duidelijke toename van huishoudelijk werk en wandelen. In paragraaf 9.4 staan we stil bij gevolgen hiervan voor de gezondheid.

In de vorige monitoren constateerden we dat niet iedereen even hard door de coronacrisis wordt geraakt. Dit is nog altijd het geval. Kwetsbare groepen en mensen met een lage sociaaleconomische status worden het hardst geraakt als het gaat om sport- en beweegdeelname, maar ook in hun gezondheid. Diverse onderzoekers waarschuwen voor een steeds groter wordende kloof tussen laag- en

³ NOC*NSF (2021). [Zo sport Nederland. Trends en ontwikkelingen in sportdeelname 2020](#). Arnhem: NOC*NSF.

hoogopgeleiden. Gemeenten lijken tijdens de coronacrisis vooralsnog geen extra aandacht te hebben voor sociale ongelijkheid in sport- en beweegdeelname.⁴

Ook zijn er nog steeds verschillen tussen de deelsectoren in de mate waarin zij worden getroffen. Sommige sectoren, zoals de evenementensector en de sportondernemers, zagen nagenoeg hun volledige omzet wegvallen. Verenigingen worden financieel minder hard geraakt, maar maken zich op hun beurt zorgen over een teruglopend ledental.

Niet alleen tussen de deelsectoren, maar ook daarbinnen zijn verschillen zichtbaar. In de coronamaatregelen wordt onderscheid gemaakt tussen binnen- en buitensport. Waar buitensport, zij het met enige beperkingen, mogelijk bleef, had de binnensport lange tijd met een volledige sluiting te maken. Binnensporten werden dan ook lange tijd aanzienlijk minder beoefend. Daarnaast zijn binnensportverenigingen negatiever over hun toekomst dan buitensportverenigingen en maken zij zich vaker zorgen over het ledenverloop en de beperkte aanwas van leden. Ook is het aannemelijk dat teamsporten harder worden geraakt dan individuele sporten. We zagen al dat de beoefening van individuele sporten populair is.

Al met al is er met de recente versoepelingen meer mogelijk en heeft de sport haar deuren (gedeeltelijk) kunnen openen, maar terug bij het oude normaal zijn we nog lang niet. Tot 5 juni golden beperkingen op groeps grootte en waren groepslessen niet toegestaan. Sportscholen en zwembaden mochten weer open, maar omdat maximaal dertig personen tegelijkertijd van het aanbod gebruik mochten maken, draaiden zij nog altijd verlies. Inmiddels is dat verruimd, maar zijn er nog altijd maatregelen van kracht. Er is weer sprake van omzet, maar die is lager dan tijdens het 'oude normaal'. Daarnaast zullen we met nieuwe besmettelijke varianten die de ronde doen, voorlopig nog niet van het coronavirus verlost zijn. Het Outbreak Management Team (OMT) sluit ondanks de vaccinaties een nieuwe coronagolf in het najaar niet uit. Afstand houden, mondkapjes dragen en andere maatregelen zullen naar verwachting nog lang onderdeel zijn van het dagelijks leven. Zo ook in de sport.

9.3 De financiële gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector

Omzetzerving in de breedtesport

In de tweede Monitor Sport en corona werd de omzetzerving in de breedtesport (sportverenigingen, sportondernemers, gemeenten en sportbonden) voor heel 2020 geschat op 1,5 miljard euro. Deze schatting werd in het najaar van 2020 gedaan, voordat duidelijk was dat de sport weer vrijwel geheel stilgelegd ging worden vanwege de tweede golf in december. In deze derde monitor actualiseren we de schatting van de omzetzerving voor het hele jaar 2020 naar ruim 1,8 miljard euro. Hoewel we zoveel mogelijk gebruik hebben gemaakt van realisaties in het jaar 2020, zijn we voor bepaalde onderdelen en deelsectoren nog steeds genoodzaakt om met schattingen te werken.

Vrijwel alle deelsectoren hebben te maken met omzetzerving, maar er zijn grote verschillen in welk deel van de inkomsten ten opzichte van de begroting is weggefallen. Inkomsten kunnen bestaan uit 'subsidies', 'contributies' en 'transacties'. Steunmaatregelen kunnen ook als inkomsten worden beschouwd, maar lichten we later onder het kopje 'Compensatie' afzonderlijk uit.

Bij 'subsidies' gaat het om financiële ondersteuning van sportorganisaties door de overheid. (Reguliere) subsidies worden nog altijd zoveel als mogelijk uitgekeerd, waardoor het merendeel van de sportorganisaties niet te maken heeft met inkomstenderving uit subsidies. De sector die hier mogelijk wel mee te maken heeft is de evenementensector. Nog altijd mogen evenementen geen doorgang vinden. Zij vestigen hun hoop op de tweede helft van 2021, wanneer door het vaccineren weer meer mogelijk zal

⁴ Ooms, L. (2021). [Corona en sporten en bewegen. Aandacht voor sociale ongelijkheid in sport- en beweegdeelname in gemeenten tijdens de coronacrisis. \(factsheet 2021/10\)](#). Utrecht: Mulier Instituut.

worden. In de vorige monitor vreesden we dat ‘de klap’ wat betreft subsidies in 2022 zou komen en dat vooral gemeenten zich dan genoodzaakt zullen zien te bezuinigen, niet alleen op evenementen, maar ook op accommodatie- en sportstimuleringsbeleid. Die angst is nog steeds reëel.

In de eerdere uitgaven van deze monitor concludeerden we dat de teruggang in inkomsten uit ‘contributies’ leek mee te vallen. Dat lijkt nog steeds het geval. 7 procent van het omzetverlies bij sportverenigingen lijkt toe te schrijven aan contributies (tabel 3.2). In het voorjaar van 2020, aan het begin van de coronacrisis, hadden verenigingen twijfels over het innen van contributies. Een klein deel van de verenigingen zegt in april 2021 dat zij de contributie terugstorten (7%) of dat zij een paar maanden geen contributie innen (13%). Ongeveer een kwart van de verenigingen heeft hun leden korting gegeven op de contributie. De bondsafdracht is voor een op de acht verenigingen (12%) een kostenpost waarop bespaard is. Dat betekent enerzijds een besparingsmogelijkheid bij sportverenigingen, maar anderzijds resulteert dit in inkomstenderving bij sportbonden. De grootste zorg van de verenigingen voor de toekomst blijft de ontwikkeling van het ledental. Leden genereren inkomsten (contributie en omzet) en zorgen voor aanwas van vrijwilligers in de vereniging. De zorg zit vooral in het ledenverloop en de aanwas van leden, en dan met name bij de binnensporten. Ledenverlies brengt de inkomsten uit contributies uiteindelijk in gevaar.

Typend voor het commerciële sportaanbod zijn abonnementen. Abonnementen zijn een tussenvorm van ‘contributies’ en ‘transacties’. Wanneer de aanbieder niet kan leveren wat overeengekomen is, moeten de abonnementskosten terugbetaald worden. Sportondernemers lijken de abonnementen van hun klanten veelal op te schorten of te bevriezen, dat wil zeggen dat zij worden verlengd. Het terugstorten van abonnementsgelden is minder populair. De sportondernemers voldoen met het ‘bevriezen’ van abonnementen aan hun plicht, maar zullen daarmee op een later moment diensten moeten leveren zonder dat daar op dat moment inkomsten tegenover staan. Sponsoring is ook een tussenvorm van contributie en transactie en is met name aan de orde bij sportverenigingen, in de evenementensector en topsport. Tot nu toe lijken sponsoren zich nog niet massaal terug te trekken, maar met het voortduren van de coronacrisis kan dat veranderen. Dat het werven en behouden van sponsoren in de huidige tijd lastiger is en moeizamer verloopt mag duidelijk zijn, zo ervaren ook vier op de tien verenigingen.

Bij ‘transacties’ ligt de nadruk op een eenmalige overdracht (van geld) voor een entreekaart, een toegangsbewijs voor een evenement of wedstrijd, een bestelling in een kantine, de aankoop van een racket, enzovoort. De meeste omzeterderving is en wordt veroorzaakt door het wegvallen van transacties. We zien dit terug bij de meeste sportondernemers en bij sportevenementen en betaald voetbal. Zwembaden zien een forse afname in losse kaartverkoop. Sportorganisaties die voor een groot deel afhankelijk zijn van transacties, worden het hardst geraakt door de coronacrisis. De inkomstenderving is dan ook het grootst bij de sportondernemers: van het totale omzetverlies van 1,8 miljard euro zit 1,4 miljard bij de sportondernemers.

In de tweede Monitor Sport en corona benoemden we de dreiging van een structureel lagere omzet voor organisaties die sterk afhankelijk zijn van hun leden, als gevolg van een terugloop in ledental en het uitblijven van nieuwe aanwas. Sportverenigingen en -ondernemers hebben nog altijd te maken met een krimpend leden- en klantenbestand. Deze dreiging blijft bestaan zolang er nog beperkingen gelden.

Kostenbesparingen in de breedtesport

Door teruglopende inkomsten zijn sportorganisaties genoodzaakt om te bezuinigen. Bezuinigen op variabele lasten is het eenvoudigst en volgt vaak direct uit activiteiten die niet door kunnen gaan. Wanneer sportaccommodaties gesloten zijn, zullen gas- en elektriciteitskosten dalen. En voor een kantine die lange tijd gesloten is, zullen ook geen wekelijkse inkopen gedaan worden en hoeft geen barpersoneel ingehuurd te worden. Zo bezuinigen sportondernemers op flexibel personeel. Dat was tijdens de vorige monitor nog niet voorzien.

Bezuinigen op ‘vaste’ lasten is moeilijker. Kosten voor huisvesting, inrichting, verzekeringen en (vast) personeel worden gemaakt, ongeacht of er gesport kan worden. Besparen op deze kosten vergt vaak

drastische veranderingen die er op de langere termijn voor kunnen zorgen dat organisaties moeilijker op veranderende omstandigheden in kunnen spelen.

Tussen de ‘variabele’ en ‘vaste’ lasten zit een tussencategorie van ‘half-vaste’ lasten, zoals voor verenigingen de bondsafdrachten en huurverplichtingen. In het ideale geval (vanuit het perspectief van de vereniging) scheldt de sportbond de bondsafdracht kwijt of geeft die een korting en komt de gemeente hun tegemoet in de huurkosten. Dit zorgt voor kostenbesparing bij verenigingen en omzetsderving bij bonden en gemeenten, met als gevolg krimp van de totale omzet binnen de sportsector.

We schatten de kostenbesparing in de breedtesport voor heel 2020 op 782 miljoen euro. Dit is ongeveer het dubbele van de schatting in de tweede Monitor Sport en corona. Destijds kwamen we uit op een geschatte kostenbesparing van 350 miljoen euro voor het jaar 2020. In de voorgaande monitoren hebben we moeten vragen naar inschattingen van de kostenbesparing, mede omdat het jaar toen nog niet ten einde was. Nu hebben we de kostenbesparing kunnen baseren op realisatiecijfers. Wanneer we gebruik kunnen maken van realisaties, lijkt de kostenbesparing hoger uit te komen. Zo maken we voor fitness, de hippische sport en golf nog gebruik van schattingen, en daar blijkt de kostenbesparing lager. Daarnaast kreeg de sportsector na het verschijnen van de vorige monitor met een tweede lockdown te maken. In plaats van open te kunnen gaan, moesten zij voor lange tijd gesloten blijven en zijn sportaanbieders mogelijk drastischer besparingsmaatregelen gaan nemen.

Compensatie

De sportsector kan gebruik maken van diverse generieke en sportspecifieke steunmaatregelen. Deze steunmaatregelen zijn door de overheid in het leven geroepen om te compenseren voor teruggelopen inkomsten en ervoor te zorgen dat sportorganisaties hun lasten grotendeels kunnen betalen. Het totale uitgekeerde bedrag komt voor 2020 voorlopig uit op 534 miljoen euro. Voorlopig omdat voor een aantal steunmaatregelen nog geen cijfers beschikbaar zijn. Als we ook de uitkering van steunmaatregelen in 2021 meenemen, komen we uit op een voorlopig totaal van 564 miljoen euro.

Van deze steun zal een deel niet bij de breedtesport terecht komen, aangezien topsport, het betaald voetbal en sportevenementen tevens gebruik kunnen maken van de steunmaatregelen. De sportspecifieke steunmaatregelen zijn niettemin overwegend bedoeld voor de breedtesport en naar verwachting zal het grootste deel van de generieke steunmaatregelen voor de breedtesport zijn.

In de vorige uitgave van de Monitor Sport en corona kwamen we voor 2020 uit op een schatting van 450 miljoen euro. Reden dat we nu hoger uit komen is dat we nu een vollediger beeld hebben van de uitkering van steunmaatregelen in 2020. Cijfers die in de tweede monitor ontbraken zijn nu wel beschikbaar. Ook nu is het plaatje dat we hebben nog niet helemaal compleet, zo beschikken we nog niet over cijfers van SPUK IJZ (compensatie voor zwembaden en ijsbanen), waarmee een budget van 100 miljoen euro gemoeid is. De totale compensatie over 2020 zal in een volgende uitgave van de monitor dan ook nog iets hoger zijn.

Schade in de breedtesport

De schade voor de breedtesport kan worden berekend door de inkomstderving, kostenbesparing en compensatie van de verschillende deelsectoren bij elkaar te brengen. Het negatieve verschil tussen deze drie is de schade die is geleden. De schade voor de breedtesport wordt voor 2020 geschat rond de 537 miljoen euro. De geschatte schade voor het jaar 2020 komt ongeveer 200 miljoen euro lager uit dan de schatting van de schade in de tweede Monitor Sport en corona. Dat we nu uitkomen op een lagere schade dan in het najaar van 2020 komt doordat de sportsector een hogere kostenbesparing heeft doorgevoerd, waarvan de mate tussen en binnen deelsectoren verschilt, en doordat we een completer beeld hebben van de uitkering van steunmaatregelen over 2020.

Voor de sportverenigingen en sportbonden lijken de financiële gevolgen mee te vallen, al zijn er wel duidelijk verschillen tussen verenigingen en bonden. De financiële steunmaatregelen hebben de verenigingen over het algemeen geholpen en het financiële verlies voor veel verenigingen beperkt gehouden. Mede hierdoor komt naar voren dat gemiddeld genomen het eigen vermogen van verenigingen

niet is verslechterd. Ook voor sportbonden lijken de financiële gevolgen mee te vallen, mede dankzij de kostenbesparingen. Sportbonden hebben kostenbesparingen doorgevoerd en beschikken over buffers. In veel gevallen is interen op eigen vermogen voorkomen. Bij de sportondernemers blijkt echter dat de kostenbesparingen en compensatie vanuit steunmaatregelen niet afdoende zijn om het verlies te beperken. Deze tekorten moeten opgevangen worden, en bij de sportondernemers is te zien dat dit met name is gebeurd door eigen geld in de onderneming te steken en schulden op te bouwen, naast verdere bezuinigingen. De financiële schade is zonder meer het grootst bij de sportondernemers.

Nog meer schade

Naast de financiële schade hebben de coronamaatregelen andere vormen van schade tot gevolg. Allereerst is er schade die niet direct in geld uit te drukken is. Zo was plezier beleven aan sport en bewegen gezien de beperkingen lange tijd niet vanzelfsprekend. Ook al is individueel en ongeorganiseerd sporten gedurende de gehele coronacrisis tot dusver mogelijk gebleven, de sociale contacten en gezelligheid van sport zijn weggevallen.

Schade aan de gezondheid is uiteindelijk wel te monetariseren, zo laten onderzoekers van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) zien, maar sluit hierbij aan. In de volgende paragraaf wordt stilgestaan bij de gevolgen van de coronamaatregelen voor de gezondheid en het welbevinden van Nederlanders.

Gevolgsschade ontstaat door het reageren op een gebeurtenis, in dit geval de coronamaatregelen. Zo kunnen sportaanbieders en gemeenten noodgedwongen moeten bezuinigen, waardoor sportaanbod verdwijnt of onderhoud wordt uitgesteld. Dit heeft gevolgen voor de sportinfrastructuur: het aanbod wordt minder divers in een kwalitatief minder goede sportomgeving. Of evenementenorganisatoren gaan failliet, waardoor evenementen slechts in beperkte mate kunnen worden georganiseerd vanwege beperkte organisatiecapaciteit. Een ander mogelijk gevolg is dat sociale scheidslijnen toenemen wanneer besloten wordt dat toegangstesten om naar een (sport)evenement te mogen door de bezoeker zelf betaald moeten worden.

Waar de financiële schade voor sportbonden lijkt mee te vallen, zijn voor veel sportbonden de gevolgen van de coronamaatregelen direct zichtbaar in hun ledenbestanden. Bij veel sportbonden nam het ledenaantal sinds het begin van de coronacrisis af. Nu de beperkingen langzamerhand weer worden opgeheven, vinden de sportbonden zich terug in een soort dubbelrol.⁵ Aan de ene kant willen zij mede de verantwoordelijkheid nemen om Nederlanders weer aan het bewegen te krijgen en aan de andere kant zijn ze op zoek naar nieuwe leden, soms ten koste van elkaar.

Topsport en evenementen

In deze monitor hebben we naast de breedtesport ook de topsport en evenementensector meegenomen. In de betreffende hoofdstukken (5 en 6) hebben we de financiële gevolgen voor deze sectoren geïnventariseerd, maar is geen berekening gemaakt van de totale schade in deze deelsectoren.

9.4 Gezondheid en welbevinden

In *Een jaar met corona*⁶ blikt het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) terug op de sociale en maatschappelijke effecten van de coronacrisis. In dat rapport wordt stilgestaan bij de gevolgen van de huidige crisis voor de gezondheid en het welbevinden van Nederlanders. Volgens het SCP is de kwaliteit

⁵ NRC (21 mei 2021). [‘In Nederland is sprake van grote bewegingsarmoede’](#).

⁶ Klerk, M. de, Olsthoorn, M., Plaisier, I., Schaper, J. & Wagemans, F. (red.) (2021). [Een jaar met corona. Ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.](#)

van leven na een jaar coronacrisis nog steeds hoog en is het welbevinden in het najaar van 2020 gemiddeld stabiel. Op de langere termijn zijn negatieve gevolgen voor de volksgezondheid te verwachten, maar is de omvang ervan lastig te overzien. Zo kan corona, als gevolg van besmettingen en zaken als het uitstellen van reguliere zorg en veranderingen in leefstijl, op de langere termijn leiden tot een afname in het aantal gezonde levensjaren. In deze Monitor Sport en corona komen we tot een aantal risico's en aandachtspunten als het gaat om gezondheid.

Het SCP signaleert, ondanks de algemene conclusie, dat bij de groep jongvolwassenen het psychisch welbevinden is afgenomen. Ook andere instanties komen met zorgwekkende signalen. Zo spreekt de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd zorgen uit over de impact van de coronacrisis op jongeren met psychische problemen.⁷ De Inspectie stelt dat de zorg voor jongeren met ernstige psychische problemen is vastgelopen en dat corona de problematiek die er al was voor de jeugd-GGZ verder heeft vergroot, verdiept en verscherpt.⁸ We moeten niet de illusie hebben dat sport en bewegen hét wondermiddel is om deze grote problemen op te lossen, maar voor veel jongeren is sport een uitlaatklep en een activiteit waar zij plezier aan beleven. Zo is aangetoond dat sport en bewegen het plezier en de tevredenheid vergroot, ervoor zorgt dat je je goed voelt en stress vermindert. Het wegvallen van deze sportactiviteiten, naast alle andere (sociale) activiteiten die tijdens de lockdown(s) niet mogelijk waren, zal geen positieve bijdrage geleverd hebben aan het psychisch welbevinden van jongeren en jongvolwassenen.⁹

In paragraaf 9.2 concludeerden we dat de dalende sportdeelname in ons beweegpatroon lijkt te worden gecompenseerd door een duidelijke toename van huishoudelijk werk en wandelen. Hiermee worden de gevolgen voor de gezondheid echter niet gecompenseerd. Uit recent onderzoek blijkt dat intensieve beweegactiviteiten als sporten en fietsen positievere gezondheidseffecten hebben dan laagintensieve beweegactiviteiten als wandelen of tuinieren.¹⁰ De verandering in beoefende activiteiten door corona kan op de langere termijn dus doorwerken in de gezondheid van Nederlanders. Tevens zijn gezondheidsrisico's ongelijk verdeeld.

Om de gezondheidsschade op te vangen zijn experts van het RIVM met voorstellen gekomen voor extra maatregelen als aanvulling op het Nationaal Preventieakkoord om problematisch overgewicht, overmatig alcoholgebruik en roken voor 2040 aan te pakken.¹¹ Hier komt ook het (gezondheids)belang van voldoende sport en bewegen om de hoek kijken. Corona heeft het belang van een gezonde leefstijl benadrukt en de gezondheidswaarde van sport en bewegen is inmiddels onomstotelijk bewezen. Om die reden zou het logisch zijn om sport en bewegen in de huidige crisis te benutten om (mentale) gezondheidsrisico's zoveel als mogelijk te beperken. In die hoedanigheid zou sport en bewegen een preventieve functie kunnen vervullen. In plaats van deze functie te benutten is de sportsector echter juist lange tijd gesloten geweest.

Het SCP constateert dat de participatie op veel domeinen is afgenomen en dat dit gevolgen kan hebben voor de sociale infrastructuur waar de Nederlandse maatschappij op draait. Dit kan uiteindelijk weer doorwerken in de sociale cohesie en het sociaal vertrouwen van de samenleving. 'Daar waar sociale

⁷ Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2021). [Onvoldoende tijdige en juiste hulp voor jongeren met ernstige psychische problemen](#). Utrecht: Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd.

⁸ NOS (5 april 2021). [Inspectie: situatie in jeugdpsychiatrie onhoudbaar](#).

⁹ Bailey, R., Hillman, C., Arent, S. & Petitpas, A.J. (2013). [Physical Activity: an underestimated investment in human capital?](#) *Journal of Physical Activity and Health*, 10, 289–308. doi: 10.1123/jpah.10.3.289

¹⁰ Boer, W. de, Corpeleijn, E., Dekker, L., Mierau, J. & Koning, R. (2021). [How is sport participation related to mortality, diabetes and prediabetes for different body mass index levels?](#) *Scandinavian Journal of Medicine & Science In Sports*, 31, 1342–1351. doi: 10.1111/sms.13940

¹¹ RIVM (6 april 2021). [Experts komen met voorstellen voor extra maatregelen Nationaal Preventieakkoord](#).

uitsluiting - de onmogelijkheid om te participeren - leidt tot het zich afkeren van de maatschappij, wordt een terugkeer naar deelname aan die maatschappij bemoeilijkt.' Deze constatering heeft betrekking op de gehele maatschappij, maar gaat ook op een lager niveau ook op voor de sportsector. Zo stelt Gerard Dielissen, algemeen directeur van NOC*NSF het volgende: 'Sociale binding en het verenigingsgevoel zijn heel belangrijk om Nederland weer aan het aan het sporten te krijgen en te houden.'. ¹²

De cijfers van de zomer van 2020 laten zien dat Nederlanders vrij vlot weer gaan sporten als beperkingen worden opgeheven, maar er is ook een grote groep die aangeeft dat zij niet verwachten hun oude sport- en beweeggedrag weer op te pakken. Individuele, flexibel en digitaal te beoefenen sporten, buiten en/of thuis, hebben de wind in de rug gekregen, terwijl teamsporten en binnensporten lange tijd niet beoefend konden worden en aanbieders van dit type sporten leden zijn kwijtgeraakt. Deze ontwikkelingen passen in meeromvattende trends als individualisering, digitalisering, flexibilisering en toenemende aandacht voor de gezondheids- en esthetische aspecten van sport en bewegen. Sportverenigingen en sportondernemers die hier de gevolgen van ervaren moeten er serieus rekening mee houden dat het sportlandschap versneld is heringericht. De veranderingen die zich het afgelopen jaar in de sport- en beweegdeelname hebben voorgedaan zullen niet zomaar ongedaan worden gemaakt als de coronamaatregelen helemaal zijn ingetrokken.

¹² NOC*NSF (2021). [Zo sport Nederland. Trends en ontwikkelingen in sportdeelname 2020](#). Arnhem: NOC*NSF.

